

ПИТАННЯ ТЕРМІНУВАННЯ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ЯК МАРКЕР СТРАТЕГІЙ СУЧАСНОГО КАПІТАЛІЗМУ: ОСОБЛИВОСТІ СИТУАЦІЇ В КРАЇНАХ ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ ТА КАРИБЬСЬКОГО БАСЕЙНУ

Барабаш О. В.,

кандидат філософських наук, доцент,

випускник докторантури

Харківського національного педагогічного університету

імені Г. С. Сковороди

ORCID ID: 0000-0001-8479-8926

У межах роботи здійснена спроба з'ясувати окремі теоретичні лінії формування уявлень щодо змістовної сутності майбутності в контексті реалізації певних політекономічних стратегій сучасності та оформлення відповідних до них інституціональних налаштувань. У конкретиці завдань аналізуються окремі аспекти концептів ліберального меритократичного капіталізму та державного політичного капіталізму, виділяються лінії інституційних розходжень щодо розбудови політико-правових механізмів, характеру змін політичного режиму. Стверджується симптоматичність, відносно вектору розвитку, фактору певного термінування (або його відміни) владних повноважень в контексті загальних змістовних тенденцій. Під цим теоретико-методологічним кутом розглядаються сутнісні зрушення ситуації в окремих країнах регіону ЛАКБ. Робиться висновок: тенденція політико-географічної експансії найбільш актуальних у сьогоденні варіантів капіталізму – 1) ліберальний меритократичний капіталізм (у вірцевій основі представлений моделлю капіталізму США) та 2) новітній державний політичний капіталізм (матрична основа – модель КНР) – буде продовжена і представлена в окремих країнах у ще більш явному вигляді. Маркером певного вектору розвитку конкретної країни будуть виступати змістовні трансформації в площині інституційно-правових процесів, що в підсумку символічно та показово акцентують питання термінування владних повноважень. Вони, в тому числі, будуть представлені і на рівні теоретичних розробок щодо дилеми «демократія – державність, керованість», концептуальних завдань розуміння «стабільності влади» за умов якісно нових викликів сьогодення, та в різний спосіб виражені заходами конституційної творчості, юридичної техніки відносно спроб зміни балансів між гілками влади на користь виконавчої влади. Підкреслено, що згідно з дослідженнями центру Р. Інглхарта та К. Вельцеля, люди регіону ЛАКБ звикли мислити в широких колективістських проєкціях, а їхні ціннісно-орієнтаційні установи у поєднанні з намаганнями віднайти месіанські мотиви соціально-політичної діяльності можуть призвести й до появи місцевих за походженням новітніх стратегій розвитку, що набудуть значення перспективи загальнолюдського виміру.

Ключові слова: Латинська Америка та Карибський Басейн, політ-економічні стратегії, сучасний капіталізм, терміни владних повноважень, маркери інституційних налаштувань.

Постановка проблеми. На фоні сучасних пошуків нових шляхів та технологічно-змістовних налаштувань щодо алгоритмів розбудови успішної за різними параметрами майбутності питання розвитку світової економічної системи і найбільш відповідних результативною продуктивністю модифікацій капіталізму набувають все більшої наукової актуальності. Тривалий час вектор змістовної спрямованості світового розвитку та тональність самої ходи історії задавали США – високими стандартами життя, інституційними візрцями ліберально-демократичного характеру, динамізмом різновраженої успішності, що були «відцентровані» у зв'язку з баченням і загальної політико-економічної стратегії. Ствердженню гегемонії країни в світі сприяв і проєкт глобалізації, який виходив з потреб поступової універсалізації правил і просторів (міжнародне право і світова економіка без кордонів). Але за діяльності Адміністрації Д. Трампа розпочались багатопланові корективи економічного курсу країни, що призвели і до певної зміни сутності політичної діяльності і, зрештою, набули теоретичного оформлення у вигляді концепції «national development» [1, с. 169], яка акцентувала пріоритетність завдань зосередженості на внутрішніх економічних проблемах. Світ почав швидко змінюватись, а окремі країни і регіони мали переорієнтуватися на нові умови відстоювання національних інтересів.

Вже за Президента Дж. Байдена, зважаючи на численність поточних змістовних виступів посадовців та на фоні усієї суми загальнотеоретичних розробок і напрацювань в американській науковій літературі щодо бачення США своєї ролі за нових світових реалій, за певною термінологічною різнобарвністю та мірою методологічної розгубленості щодо побудови відповідного ключовим процесам актуального наративу парадигмального значення («піст-лібералізм», «новий ліберальний націоналізм», інше), простежуються ключові позиції: 1) США знову мають виконувати функцію лідера щодо представлення ціннісно-інституціональних підвалин на підґрунті ліберально-демократичного світогляду та за обставин визнання себе наддержавою [2], 2) незмінна впевненість у безальтернативності капіталізму як такого. Саме в контексті ідеї його подальшого розвитку і з огляду на зростання фактору показників економічного зростання представляється і проблематика ефективного управління відносно можливостей такого зростання, його коефіцієнтів, напрямів, тощо, і в цій площині дослідницька увага зосереджується вже не тільки, власне, на суто економічних справах – заходи впливу та коригування розвитку розглядаються в широких ракурсах взаємозв'язку за лінією політика-економіка. У цьому спрямуванні викликають інтерес і ті запровадження системного характеру, що знаходяться поза ліберально-демократичними стандартами самих США (що, за уявленнями кола спеціалістів, максимально органічно поєднують інклюзивні економічні та інклюзивні політичні інститути [3, с. 17] і впродовж останніх десятиліть у душі парадигми «кінця історії» поступово набули значення майже безальтернативного характеру); 3) змагання за майбутність буде розгортатися в конкурентній боротьбі між США та КНР [4]. І природно, що в цьому контексті, в першу чергу, предметом особливої уваги стають системні запровадження КНР, що вже сприяли перетворенню країни у лідера економічного зростання, надпотужну світову державу, яка за різними показниками результативності стає вже певною одиницею спів-вимірності.

Якщо виходити з огляду на можливість позначення самого засобу і ролі впливу держави на організацію політико-правових і економічних процесів, виділяти сам політичний режим КНР, то, на наш погляд, серед різних спроб його визначень і аналізу можливо варіант С.М. Гурієва – «інформаційна автократія» [5] є одним з тих, що найточніше виражає сутність окремих змістовних явищ, засобів діяльності влади та особливостей сучасної технології взаємодії політики й економіки. А враховуючи «вірусність» китайських взірців щодо самої моделі, то саме так, за формулюваннями Б. Мілановича, повстає єдина на сьогодні життєздатна альтернатива «ліберальному меритократичному капіталізму» – «державний політичний капіталізм» [6]. З його точки зору, в межах протистояння цих 2-х типів капіталізму та його носіїв – держав-лідерів, представників тренду (геополітичні фактори, особливості національно-державного, етнічно-культурного характеру, чи то значимість «культурного капіталу» у формуванні альтернативи, на думку автора, є вторинними, похідними від суті проблеми), і будуть розгортатися сценарії успішного розвитку. За такого підходу варіації соціалістичних економік і їх політичних інституціональних «супроводжень», особливо за тривалої перманентної кризи в Боліваріанській Республіці Венесуела (центр ідеології «соціалізму 21 століття»), мають бути відкинутими в принципі, а можливість поширення інших життєздатних стратегій (скажімо, на підґрунті ісламської традиції, або загалом принципово нового світобачення) поки загалом не розглядається. Втім, на нашу думку, окрім цих, вже окреслених шляхів ствердження майбутності, що будуть формувати розвиток і національних держав і міжнародної взаємодії, залишається можливість представлення і певних альтернатив, які можуть з'явитись деінде, але за найбільшої вірогідності – в країнах чи регіонах із сильними культурно-історичними проявами налаштованості щодо своєї месіанської ролі в історії. Відносно згаданих аспектів процеси у країнах регіону Латинська Америка та Карибський Басейн (ЛАКБ) нам видаються такими, що заслуговують окремої наукової уваги.

Аналіз досліджень і публікацій. Окреслення площини дослідження й формування міждисциплінарного предметного поля визначають використання напрацювань представників різних галузей наукового знання та, відповідно, залучення різнопланових теоретико-методологічних підходів. Стосовно теоретичного вираження тенденцій розвитку сучасного капіталізму в його концептуальному політ-економічному вигляді залучено напрацювання П. Кругмана, (характер трансформацій сучасного капіталізму), Р. Аткинсона, М. Лінда (аналіз варіацій можливих стратегій американського капіталізму та особливості концепції national development), Б. Мілановича (окреслення 2-х ключових моделей розвитку в межах розвилки – ліберальний меритократичний капіталізм або державний політичний капіталізм), К. Забали, Д. Лурія (аспекти ефективності моделі розвитку КНР), Д. Карасьова (комплекс питань сучасної геополітики). Щодо проблематики трансформацій політичних режимів в умовах сучасності у поєднанні з новітніми економічними реаліями, використано дослідження відносно формування інформаційної автократії та її ознак С.М. Гурієва, залучена аналітика неопатримоніалізму в напрацюваннях з соціології влади О.А. Фісуна. Відносно аспектів політичних процесів за умов сучасності, в умовах підвищеної конфліктогенності, геополітичних трансформацій, ризиків розвитку та представлення явища мережовості політичної комунікації, застосовано розробки І.Д. Денисенко,

М.А. Польового, Г.М. Куц, І.О. Поліщука. У роботі представлені історико-аналітичні матеріали і напрацювання авторів, що займаються безпосередньо моніторингом і вивченням ситуації в регіоні ЛАКБ, в тому числі в контексті значимості термінування щодо здійснення владних повноважень та відносно змін конфігурації системно-правових налаштувань – Х. Корралеса, Ф. Поу Хіменес, Р. Гаргарелли, З.В. Івановського, Г.Л. Негретто, Т.О. Воротнікової, використано дані Венеціанської комісії, центру Р. Інглхарта та К. Вельцеля, інших міжнародних фондів і установ.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз складових технології самого переходу до певної моделі розвитку на фоні загальних трансформаційних процесів сучасності з його особливими маркерами, характерними інституційно-правовими рішеннями та соціально-політичними наслідками і в контексті поточних політичних процесів у країнах регіону ЛАКБ – ця проблематика залишається відкритою для дослідження і є предметом наукової уваги статті.

Постановка завдання. Мета роботи – з'ясувати окремі лінії формування уявлень щодо майбутності та їх ключову змістовну сутність на основі розгляду стратегій розвитку капіталізму, його моделей з характерними механізмами та рисами інституційно-політичних налаштувань, виявити знакові відносно цього події в країнах ЛАКБ, тенденції змін. *Завдання* – проаналізувати окремі аспекти концептів ліберального меритократичного капіталізму та державного політичного капіталізму як ключових політ-економічних стратегій сьогодення, виділити лінії інституційних розходжень в них щодо організації системних інституційно-правових параметрів, характеру функціонування політичного режиму, виявити можливу симптоматичність самого фактору певного термінування (або його відміни) владних повноважень та простежити змістовні тенденції особливостей процесів у країнах регіону ЛАКБ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Регіон ЛАКБ є настільки різноплановим і неоднорідним щодо досвіду і сучасного стану політико-правових процесів та контекстів розвитку у зв'язку з економікою, що надає можливість розгляду багатьох унікальних за характером явищ. Втім, у масовій свідомості водночас можна виділити і певні символи-сигніфікатори узагальнювального характеру, що породжують комплекс схожих за окремими параметрами уявлень про країни регіону, які спрощують і викривляють в інформаційних потоках реальний стан речей та суттєво ускладнюють зовнішню аналітичну роботу. Тому, ставлячись з увагою до подібних узагальнень і маючи на увазі різницю в способі життя, культурній традиції, рівні добробуту, стану безпеки, характері політичних процесів та інше, підкреслимо лише, що один із найбільш стійких стереотипів щодо країн регіону схематично пов'язується в контексті «доктрини Монро» з безумовним намаганням у розбудові якісної інституційної системи слідувати взірцям із США. Стосовно засад і особливостей регулювання сфери публічного права (тривалий час) та форматування системи стримувань і противаг гілок державної влади (останні десятиліття) проглядається певна стратегічна спрямованість в подібному дусі, але, тим не менш, за визначенням галузевих спеціалістів, країни регіону мають і свій багатий досвід новаторської інституційної діяльності, у тому числі загально-історичного значення, стосовно, скажімо, конституційної творчості, [7] а окремі її здобутки з часом прийшли навіть в правові рішення США. Так, скажімо, обмеження терміну перебування на посаді Президента, яке було зафіксовано в законодавстві США лише з прийняттям 22-ї поправки до Конституції (прийнята Конгресом 24 березня 1947 р., ратифікована 27 листопада 1951 р.), існувало в Мексиканських Сполучених Штатах вже тривалий час. Інколи саме Мексика була і є показовою країною, своєрідним індикатором тенденційності щодо аспектів розвитку, особливостей процесів державотворення в регіоні.

Упродовж своєї історії Мексика мала і конструктивний досвід реалізації інституційних проектів відносно представлення і розкриття ідей свободи, рівності, справедливості та їх відповідного захисту (наприклад, щодо прав і свобод корінного населення Мексика виступала в ролі одного з фундаторів процесу у світі), так і змістовно неоднозначні та важкі за наслідками спроби різних заходів узурпації влади під приводами, в тому числі необхідності наведення суспільного ладу, ствердження потрібного баченню концепту «загального блага» порядку речей, інше. Щодо проектів майбутності та їх політико-правових запроваджень, то маніпуляції з термінуванням можливості тривалого перебування при владі відігравали, як правило, свою значну і негативну роль. Часто в науковій літературі (особливо американській) Мексика, сприймається переважно як держава, що в порівнянні з США виступає як приклад зі знаком мінус щодо інституційної відповідності викликам прогресу і розвитку та навіть позначається країною втрачених можливостей. Так, Д. Аджемоглу та Д. А. Робінсон, намагаючись віднайти в історії країни ключові моменти формування інституційної технології невдач, позначають, як ще за часів проголошення незалежності Мексики і на початку формування державності лідер боротьби проти Іспанії Агустін де Ітурбіде «не був скутим політичними інститутами, які обмежують владу президентів США: він швидко зробився диктатором і до жовтня 1822 року розігнав утворений у відповідності до конституції конгрес, замінив його хунтою, утвореною з його особистих призначенців... подібна послідовність подій повторювалась в історії Мексики ХІХ століття ще багато разів» [4, с. 37]. Власне підкреслення самого моменту необхідності ствердження конституційних (формальних) і фактичних

обмежень терміну перебування на вищій посаді претенденти використовували як фактор перемоги, вагомий чинник в змаганнях за лідерство в Мексиканських Сполучених Штатах – особливо наполягав на непримиримому ставленні до можливостей необмежених законом повноважень у часі відносно виконання обов'язків Президента на платформі «ефективного виборчого права, без переобрання» у своїй передвиборчій кампанії 1876 року Порфіріо Діас, диктатура якого стала показовою і тривала з перервою у 4 роки з 1877 по 1911 рр. (завершилась революцією та, зрештою, прийняттям Конституції *Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos* de 1917 – 5 лютого 1917 р., вступила в дію 1 травня 1917 р.). Її Стаття 59 встановила норму щодо неможливості повторного перебування як депутата федерального Конгресу (*Congreso General de los Estados Unidos Mexicanos*) – чи то Сенату (*Senado de la República*) чи то Палати Депутатів (*Cámara de Diputados*), а Стаття 83 наголошує – ні в якому випадку і ні з жодних причин людина, що вже обіймала посаду Президента Республіки, не може знову займати цю посаду¹. Згодом були спроби змінити ці норми Конституції, але з 1932 року вони є невід'ємною часткою законодавства країни.

З яких причин ми акцентуємо увагу на моменті законодавчого закріплення термінування щодо можливості перебування на посаді Президента, якщо йдеться про варіації президентсько-парламентських або навіть парламентсько-президентських республік – на наш погляд, ставлення, в тому числі, до цього аспекту, тенденційність спрямованості відношення до питання виглядає симптоматичним і щодо можливості використання однієї з стратегій розвитку капіталізму, що окреслені Б. Мілановичем і набувають загальносвітового значення. Стійкість показників економічного зростання в моделі політичного капіталізму (Китай) пов'язується з можливістю сполучення лібералізованої економіки з ефективною та централізованою державою, технологічно підсиленою за рахунок обмеження свободи індивіда управлінням. Його мобільність та ситуативна гнучкість і навіть, за несподіваною для представника академічних кіл США оцінкою, більша відповідність добі інформаційних реалій щодо спроможності результативності за рахунок використання плановості у веденні справ макроекономічного характеру [9] витікають із пріоритетності політики над економікою, вірніше, з встановлення такого порядку речей, за яким політична еліта країни запроваджує й підтримує ліберальні умови для вільного розвитку економіки, але, втім, залишає за собою і можливість вибіркового втручання, проведення показових репресій, кооптації, перерозподілу ресурсів, інших заходів впливу під маркуванням потреби захисту загального блага. Такий політичний режим задля встановлення контролю і над чиновниками, і над підприємцями використовує на свій кшталт як елемент системного управління таке явище, як корупція [5], та періодично вдається до показових мір вибіркового правосуддя. У подібній ієрархічній системі сама її усталеність і «органіка» загальної взаємодії забезпечуються заходами впливу політичного лідера та сумою владних важелів, що організуються і вибудовуються навколо лідера, ситуативним єднанням і протиборством груп інтересів та впливу, відповідними «кліважами» (О.А. Фісун) системного ґатунку у зв'язку з шаблями владного ранжування, що остаточно формуються лідером і, надалі, визначенням рівня доступу до розподілу фінансових потоків. Дослідження такого державного політичного капіталізму і власне політичного режиму, що позначається і як «інформаційна автократія», поки не можуть відповісти на питання, наскільки стійка загалом подібна система у довгостроковій перспективі за суми непередбачуваних новітніх за характером загроз та за фактору її постійної залежності від мінливої волі лідера владної та фінансової еліти, але те, що саме вибудовування інституційного каркасу політичного капіталізму здійснюється навколо постаті «сильного досвідченого лідера, що може забезпечити стабільність і економічне зростання», стає ключовим елементом інституційно-регуляторного дизайнування такого підходу. Тому і різні заходи правового (переважно) характеру ре-моделювання правових механізмів конституційного ґатунку задля віднаходження приводу залишатися лідеру при владі без будь-яких обмежень щодо термінування (бажано) є характерною ситуацією розвитку подій. С. М. Гурієв, до речі, підкреслює, що запровадження подібної моделі політичного режиму почалось в Перу, з часів президентства А. Фухіморі 1992 року, і на прикладі його діяльності простежується також і ще один суттєвий маркер подальшої тенденційності – пере-налаштування загального владного балансу за спроб підпорядкування виконавчій владі влади законодавчої і судової.

Якою є зараз узагальнена картина щодо згаданих аспектів в регіоні ЛАКБ – щоб відтінити тенденції, підкреслимо, що в США продовжується суспільна діяльність громадських об'єднань з приводу подальшого обмеження термінів перебування на державних посадах: активною є позиція, наприклад,

---

¹ Artículo 83. El Presidente entrará a ejercer su encargo el 1o. de octubre y durará en él seis años. El ciudadano que haya desempeñado el cargo de Presidente de la República, electo popularmente, o con el carácter de interino o sustituto, o asuma provisionalmente la titularidad del Ejecutivo Federal, en ningún caso y por ningún motivo l - 99 podrá volver a desempeñar ese puesto. Artículo reformado DOF 22-01-1927, 24-01-1928, 29-04-1933, 09-08-2012 y 10-02-2014 [8].

організації U.S. Term Limits². І США, і Китай на свій лад ведуть боротьбу за вплив на країни регіону і, вочевидь, її форми будуть пов'язуватися і з намаганнями слідувати моделям розвитку на рівні окремих країн. США знову підкреслюють свою відповідальність за представлення й відстоювання ліберально-демократичних цінностей в світі, Китай здійснює свою фінансову й дипломатичну експансію під гаслом: «Один шлях, одна система», стверджуючи у якості стандартних свої інституційні налаштування. (Термін перебування на чолі КНР її лідера віднедавна не обмежується законодавчо.)

У Мексиці, в якій у зв'язку з намірами проведення судової реформи поширюються побоювання щодо вибудови ієрархічної системи в судовій системі з закладанням інституційних можливостей підпорядкування її виконавчій владі (ситуація з утворенням більшості у Конгресі представниками президентської партії MORENO дає нагоду для такого законотворчого «маневру») [11], все ж зберігаються згадувані конституційні норми щодо обмеження термінів виконання обов'язків Президентом і парламентарями. Серед країн регіону ЛАКБ також конституційно встановлено обмеження терміну (1 термін) перебування на посаді Президента у ще 4 країнах: в Республіці Ель-Сальвадор, Республіці Коста-Ріка, Республіці Парагвай та Республіці Гватемала.

Між тим Міжамериканська Академія прав людини зафіксувала і тенденцію, яка виникла на початку 90-х років, до конституціоналізації президентських переобрань, що спочатку набула виразу дозволу на переобрання на 2-ий поспіль термін, тобто з одним додатковим терміном (Перу в 1993 році, Аргентина – 1994, Бразилія – 1997). Зрештою, 5 випадків позначають і лінію наміру не встановлювати законодавчо термінування, а ствердити можливість безстрокового виконання обов'язків Президента: Венесуела у 2009 році, Нікарагуа – 2014, Еквадор – 2015 (відмінено в 2018 році), Гондурас – 2015, Болівія – 2017. Викликає увагу і прецедент конституційного референдуму 2016 року, на якому громадян Болівії запитали, чи згодні вони змінити статтю 168 Конституції, аби Президент міг переобиратися двічі [12] зі своєю специфічною юридичною технікою відрахування терміну та подальшим неоднозначним використанням результатів референдуму. Особливо виділимо сучасні ситуації в Сальвадорі, в якому Президент Наїб Букеле вдається до спірних заходів концентрації влади і виражає неповагу до суду, що надало привід заговорити про появу першої диктатури нового тисячоліття) [13], та Венесуелі, де співіснують 2 Президенти, що є визнані одночасно у якості легітимних різними країнами – формальний і фактичний Н. Мадуро та формальний Х. Гуайдо, і реалізуються колоритні за змістом та формами правові сценарії трансформацій влади. Із приводу оцінки особливостей правління і самої особи Н. Мадуро, Президент США Д. Трамп інколи говорив, що той «сильна особистість» і демонстрував готовність сісти з тим за стіл перемовин [14], а інколи підтримував звинувачення, що є висунутими ФБР по відношенню до Н. Мадуро в організації наркоторгівлі. Президент США Джо Байден називає Н. Мадуро «простим і зрозумілим диктатором» [15].

Висновки. Ураховуючи зростання ступеня впливу в регіоні КНР (також РФ, Туреччини і Ірану) і, водночас, переорієнтацію зусиль США щодо концентрації ресурсів центрування інтересів на окремих регіонах світу і в тому числі заявленої вже посиленої уваги до країн ЛАКБ, тенденція представлень варіантів розвитку капіталізму, що оформлені в дослідженнях Б. Мілановича як ліберальний меритократичний капіталізм (який в основі своїй вкладається в сучасну модель капіталізму США) та новітній державний політичний капіталізм (модель КНР), буде, на наш погляд, продовжена і розгорнута у ще більш явному вигляді. Одним із маркерів щодо обрання країною певного вектору розвитку і буде виступати ситуація зі змістовними трансформаціями інституційно-правових налаштувань системного характеру в контексті підходу щодо термінування можливості виконання владних повноважень найвищими посадовими особами держав. Надалі вони в тому числі можуть бути концептуально представлені в змістовно варіативних виразах на рівні теоретичних розробок щодо дилеми «демократія – державність, керованість», концептуальних завдань розуміння «стабільності влади» за умов якісно нових викликів сьогодення, і в різний спосіб запроваджені заходами юридичної техніки та конституційної творчості в ракурсі намагань змін балансу між гілками влади на користь виконавчої влади з похідними спробами зняття обмежень щодо термінів перебування на вищих державних посадах. За твердженням дослідника такого явища, як сучасний популізм, Я Мунка, зосередження світоглядного напруження сьогодення в проекції на політичні процеси виходить з появи концепцій, в яких один одному протистоять елементи, що органічно поєднувались в ліберально-демократичному підході – права людини і воля народу (більшості) [16]. Запити на безпеку, соціальну захищеність і високі стандарти способу життя модифікують самі кути концентрації соціальних змістів у контекстах уявлень про економічне зростання і форми його забезпечення. Між тим Б. Міланович наголошує: «Суспільства в усьому світі є просякнутими духом змагальності і користолюбства, що є закладеними в капіталізм... Економічний успіх Китаю підриває твердження Заходу про те, що між капіталізмом і ліберальною

² U.S. Term Limits is a non-profit, non-partisan grassroots organization dedicated to enacting term limits for elected officials at every level of government in the United States [10].

демократією існує необхідний зв'язок» [6]. Утім, на фоні констатації вичерпаності імпульсу парадигми «кінця історії» в межах її ліберально-демократичного бачення та за умов сучасного заперечення значення будь-якої ідеології і остаточного визнання лише безальтернативності капіталізму (навіть за умов його змістовних відтінків та, відповідно, інституційних налаштувань), знову повстають спокуси формулювань про кінцеві рубежі історії – на свій лад, в апологетиці власне капіталізму. На цьому загальному тривожному змістовному фоні («емоційний капіталізм») ми хотіли б звернути увагу на ту обставину, що за дослідженням сутності ціннісних установ в країнах регіону ЛАКБ (з відтінками по місцині, країні тощо), більшість людей все ж належить до того особливого кластеру [17], що є пов'язаним із чітко вираженими колективістськими налаштуваннями традиціоналістського ґатунку, але і з бажаннями особистісного самовираження, тому, незважаючи навіть на цілеспрямовані високотехнологічні зусилля сучасних управлінських систем посяти масовий індивідуалізм в контексті задіяння провокаційних технологій проявів недовір'я між людьми, налаштувань на протиставлення інтересів, формування ворожнечі, інших негативів і зорієнтування на користюлюбство як головний стимул розвитку й мірило успішності [18, с. 1042], люди регіону звикли мислити в більш широких колективістських проєкціях. Тому, на нашу думку, існування такої установи в поєднанні з ціннісно-орієнтаційними основами традиціоналістського характеру, постійними намаганнями віднайти свої алгоритми співіснування і соціальної взаємодії та месіанська мотивація соціально-політичної діяльності можуть призвести й до появи місцевих за походженням стратегій розвитку, що набудуть загальнолюдського значення. Подальший зміст і технології політико-правових процесів у країнах регіону визначають предметну площину подальших досліджень.

Barabash O. The question about the terms of office as a marker of the strategies of modern capitalism: Latin America and the Caribbean in search of a perspective

As part of the goal of the work, an attempt was made to clarify some theoretical lines of forming ideas about the meaningful essence of the future in the context of the implementation of certain political and economic strategies of today and the design of the appropriate institutional conditions. In the context of the tasks set, some aspects of the concepts of liberal-meritocratic capitalism and state political capitalism are analyzed, the lines of institutional differences in the development of political and legal mechanisms, the nature of changes in the political regime are highlighted. The symptomatic nature of the development vector, the factor of indefinite extension (or cancellation) of powers of power in the context of general tendencies of content is affirmed. From this theoretical and methodological point of view, significant changes in the situation in some countries of the LAC region are considered. It is concluded that the trend of political and geographic expansion of the most relevant variants of capitalism will continue: 1. liberal meritocratic capitalism (based on the model of US capitalism) and 2. the newest state political capitalism (the matrix is the model of China). Significant transformations in the plane of institutional and legal processes, which ultimately symbolically and illustratively focus on the problem of the term of power, will act as a marker of a certain vector of development of a country. They will, among other things, be presented at the level of theoretical developments on the dilemma democracy – statehood, controllability, conceptual tasks of understanding stability of power in the face of qualitatively new challenges of our time and will be expressed in different ways in constitutional creativity, legal methods concerning attempts to change the balance between the branches of government in favor of the executive branch, with derivative measures to remove restrictions on the length of time in senior government positions. It is emphasized that, according to research by the R. Inglehart and K. Welzel Center, people in the LAC region are accustomed to thinking in the framework of broad collectivist projections and their value-oriented attitudes, which, combined with efforts to find messianic motives for socio-economic transformations, can lead to development strategies that are local in origin, which will become important in the perspective of the universal dimension.

Key words: Latin America and the Caribbean, political and economic strategies, modern capitalism, terms of power, markers of institutional settings.

Література:

1. Atkinson R. D., Lind M. (2019). National Developmentalism: From Forgotten Tradition to New Consensus *American Affairs*. Vol. III, №2. p.p. 165–191.
2. Kagan R. A Superpower, Like It or Not. Why Americans Must Accept Their Global Role *Foreign Affairs March/April 2021*. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2021-02-16/superpower-it-or-not>.

3. Аджемоглу Д., Робинсон Д. Почему одни страны богатые, а другие бедные. Происхождение власти, процветания и нищеты. Москва : АСТ, 2015. 402 с.
4. Quinn C. Biden Speech Pairs Nationalism With Optimism *Foreign Policy* APRIL 29, 2021. URL: <https://foreignpolicy.com/2021/04/29/biden-joint-session-speech-foreign-policy/>.
5. Автократии нового формата не прибегают к идеологии. Что Сергей Гуриев рассказал в Алматы (2019). URL: <https://informburo.kz/stati/avtokratii-novogo-formata-ne-pribegayut-k-ideologii-cto-sergey-guriev-rasskazal-v-almaty.html?ref=tjournal.ru>.
6. Milanovic B. The Clash of Capitalisms The Real Fight for the Global Economy's Future *Foreign Affairs* January/February 2020. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2019-12-10/clash-capitalisms>.
7. Pou Giménez F. M. (2017). The Constitution of Mexico. URL: https://www.academia.edu/36589912/The_Constitution_of_Mexico.
8. Constitucio´n Política de Los Estados Unidos Mexicanos (1917). URL: <http://www.sct.gob.mx/JURE/doc/cpeum.pdf>.
9. Zabala C. Luria D. (2020) The China Model's Challenge to Democratic Capitalism *American Affairs*. URL: <https://americanaffairsjournal.org/2020/08/the-china-models-challenge-to-democratic-capitalism/>.
10. U.S. Term Limits. URL: <https://www.termlimits.com/>.
11. Figueroa J, R. (2020). México: una nueva reforma judicial ante el riesgo de la intervención. URL: <https://dialogoderechoshumanos.com/agenda-estado-de-derecho/mexico-una-nueva-reforma-judicial-ante-el-riesgo-de-la-intervencion>.
12. Aguilar C. A. D. (2020). Crisis institucional en Bolivia: Un caso más de regresión democrática por la vía judicial? URL: <https://dialogoderechoshumanos.com/agenda-estado-de-derecho/crisis-institucional-en-bolivia-un-caso-mas-de-regresion-democratica-por-la-via-judicial>.
13. Nayib Bukele may want to become Latin America's first millennial dictator (2020). URL: <https://www.economist.com/leaders/2020/05/07/nayib-bukele-may-want-to-become-latin-americas-first-millennial-dictator>.
14. Exclusive: Trump cold on Guaidó, would consider meeting Maduro (2020). URL: <https://www.axios.com/trump-venezuela-guaido-maduro-ea665367-b088->
15. Updated: 2020 Candidates Answer 10 Questions on Latin America (2020). URL: <https://www.americasquarterly.org/article/updated-2020-candidates-answer-10-questions-on-latin-america/>.
16. Mounk Y. (2018). The People vs. Democracy Why Our Freedom Is in Danger and How to Save It. URL: <https://www.hup.harvard.edu/catalog.php?isbn=9780674976825>.
17. Inglehart, R., C. Haerpfer, A. Moreno, C. Welzel, K. Kizilova, J. Diez-Medrano, M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen et al. (eds.). (2014). World Values Survey: Round Six – Country-Pooled Datafile Version: URL: <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV6.jsp>. Madrid : JD Systems Institute.
18. Aghion P., Algan Y., Cahuc P., Shleifer A. (2010). «Regulation and Distrust». *Quarterly Journal of Economics* № 125(3). P. 1015–1049.